

Na svém životě bych nezměnil ani tečku

23.12.2004 *Psychologie Dnes 28 názorů*

Jak vzpomínají na jednoho z nejvýznamnějších českých psychologů profesora Zdeňka Matějčka, jeho blízcí spolupracovníci, přátelé

Václav Mertin

Vůbec si neumím představit délku řady těch, kteří si uchovávají ve svém srdci laskavé úsměvy, vlídná odborné názory pana profesora. Jsou mezi nimi desetitisíce klientů, tisíce studentů, stovky kolegů psychologů, pedagogů, lékařů, rodičů, diváků televize, posluchačů rozhlasových stanic, čtenářů knih, novin a časopisů. Můj vážený trafikant, který mi často připomínal, že u doktora Matějčka v dětství byl, nejmilejší kamarádka, která se kdysi dávno po přečtení Psychické deprivace rozhodla vystudovat psychologii, přátelé z nejrůznějších koutů zeměkoule i paní v podatelně Pedagogické fakulty v Olomouci, která moc dobře věděla, jak měl pan Matějček rád děti, hrdě zde stojím i já. Na konci řady stojí ti jemu nejmilejší, studenti, kterým byl vždy ochoten věnovat svůj čas a energii. Poslední skupinu tvoří ti nejmladší, kteří ještě stihli v obvykle hojném počtu v minulém školním roce absolvovat jeho volitelný kurz na katedře psychologie v Praze. Studenti, kteří pana profesora v každé době milovali, rádi s ním spolupracovali, nechávali se od něho bez reptání vzdělávat. Snad jen ti, kteří mu komplikovali získání profesury, nebo ti, kteří neuměli přečíst jeho úsměvy a vlídnost, nedokázali docenit jeho pracovitost, a také ti, kteří neměli rádi jeho neokázalou zásadovost, kteří věděli, že své pevné názory a přesvědčení nezmění, bez ohledu na to, jak se jimi zavděčí, budou asi stát trochu stranou této řady. Přestože byl skeptický ke sdělitelnosti zkušeností, velmi dobře věděl, že „nejvíc vychováváme, když si myslíme, že vůbec nevychováme“. Proto věřím, že ovlivnil i ty nesouhlasící a zanechal v nich alespoň malý otisk své osobnosti.

Na hodnocení jeho životního díla není teď vhodná chvíle, tak alespoň pár slov o tom, co je ve mně hodně silné, co já si beru z té části jeho života, které jsem měl možnost lehounce se dotknout v minulých třiceti letech.

Na prvním místě dnes vnímám jeho jednoznačně kladný přístup ke všemu, úpornou snahu najít rozumné a zároveň pozitivní vysvětlení věcí rozumně a pozitivně nevysvětlitelných, příznivých motivů tam, kde se jednalo o evidentní padoušství, vstřícnost lidem, kteří ho v posledku třeba i oklamali. Byl tak naivní? Ne, on svým založením dospěl k pozitivní psychologii a v životě ji pěstoval dávno před tím, než byla na konci minulého století explicitně vyhlášena. Na něm jsme mohli pozorovat, jak se projevují láska, moudrost, laskavost, vřelost, důvěřivost, odpouštění. Myslím také, že nakonec mohl být docela uspokojen – docílil neporovnatelně víc než všichni ti kritičtí, nesmiřitelní, odmítaví, vážní, pochybovační, ti, kteří umějí spolehlivě vyhledat všechno, co je špatné, slabé, odsouzeníhodné, nevhodné.

Znal, uměl, měl za sebou řadu odborných publikací, překlady svých knih v zahraničí, desítky knih pro veřejnost, respektované výzkumy, a přesto zůstal skromný. Se zaujetím poslouchal rodiče, studenty, učitele, chodil na semináře odborných společností, občanských sdružení. S upřímným zájmem „vyzvídal“ názory na každé ze skupin svých posluchačů.

Vždy připomínal učitele, kteří stáli u jeho začátků, kolegy, jejichž názory ho ovlivnily, kteří ho provázeli životem, šířil slávu svých bývalých žáků a mladších kolegů, podporoval stávající studenty. Díky němu neupadla v zapomnění jména kolegů minulosti. Nevšiml jsem si kdy, že by někomu upřel nápad, myšlenku, podnět.

Používal češtinu kultivovaným způsobem. Vždyť také byl zběhlý češtinář, jak říká paní docentka Peutelschmiedová. Cizí slova uměl používat, ale raději se vyjadřoval česky.

Nevím, jestli si uvědomoval, jak moc působil pouhou svou přítomností. V ní se lidé prostě museli chovat mnohem slušněji, než byli zvyklí jinak.

Popřemýšlejme, jak vzniklo a fungovalo jeho charisma. Možná k němu trochu přispělo i to, že chodil na

schůzky i do hodin včas, plnil přesně termíny úkolů, odpovídal promptně na dopisy, když nemohl přijít, tak se omlouval.

Jak plným a bohatým způsobem žil, tak zrale přijal i svůj blížící se konec pozemského života. Věděl o něm, dopsal, co pokládal za důležité, vyřídil došlou korespondenci, předal povinnosti svým spolupracovníkům, připravil seznamy pro rozeslání smutečních oznámení. My dosud nesmíření a nechápající nerozumíme, jak to bylo možné. Plně jsem chápal Janu Swierkoszovou, že dojetím nemohla promluvit v polovině října na semináři a výstavě Dyskorunka, kterou pan profesor zakládal a kterou letos poprvé nemohl uvést a zahájit. Stejně tak rozumím slzám paní doktorky Chvátalové, když se pan profesor v září vzdával předsednictví redakční rady v Děti a my a loučil se s časopisem, u kterého byl od jeho začátku.

Vzpomínání na Zdeňka Matějčka by nemělo končit smutně, i když mně hodně smutno je a moc špatně se mi píše, protože jsem ztratil svého psychologického otce, profesní vzor, kolegu, partnera k diskuzím i kritizování. A tak sobě i vám připomínám jeho úsměvy, tělesná posilovací cvičení, která měl v oblibě, hýbání ušima, když už to bylo za předsednickým stolem náročné, intenzivní poklepávání hůlkou do rytmu písniček na parníku vypravenému k dvacátému výročí založení PPP hl. m. Prahy, historky, které jsme znali nazpaměť, a přesto jsme je chtěli vždy znovu a znovu slyšet. A to, že měl velmi rád legraci, humor.

Každý člověk, se kterým jsme se potkali, v nás zůstává do konce našeho života. Za slzy a smutek se nestydím, ty přejdou. A pak už jen zůstane radost, že jsem potkal takového vzácně dobrého člověka. Dílo, které zde zanechal, mi dovolí, abych si s ním povídal i nadále stejně často, jako jsem to dělal v posledních letech.

Jiří Dunovský

Profesor Zdeněk Matějček zemřel 26. října 2004 ve svých 82 letech. Velmi dlouho překonával v pokoře a trpělivosti těžkou nemoc a velké utrpení s ní spojené. Nakonec jí podlehl. Jeho vynikající odborná – vědecká i praktická činnost, zaměřená především na dětskou klinickou psychologii a řadu dalších oblastí duševního života dětí a jejich problémů, nezapomínáje ovšem nikdy na jejich biologické a zdravotní aspekty, byla náležitě popsána. A zvláště nyní, při jeho odchodu, je tak popisována. Z těchto hodnocení práce prof. Matějčka jednoznačně vyplývá mimořádný význam a jeho postavení jako odborníka národně a hlavně mezinárodně uznávaného. Při tom však vždy velmi skromného, zdánlivě tichého, ale ve skutečnosti svými postoji – vpravdě humanistickými – neodbytného při poznávání podstaty poruch ve stavu a vývoji dítěte a prosazování toho „nejlepšího zájmu dítěte“ za všech okolností. Například péče o handicapované, dyslektické děti, přímá účast při vzniku a životě našich SOS dětských vesniček atd.

Poznanou skutečností i prožitou pravdou tak pomáhal potřebným dětem a jejich rodinám. Uměl se při tom dobírat exaktního vědeckého poznání a brilantně je sdělovat, stejně tak dobře uměl sdělovat své myšlenky nejprostším lidem dnes již nespočítatelným množstvím článků, publikací, populárních knih, televizními a rozhlasovými vystoupeními. Z nich všech této činnosti dominuje film Děti bez lásky.

Avšak nešlo při tom jen o jeho popularizační snahu sdělit dospělým, jak lépe žít s dětmi a uvádět je do společnosti. Šlo mu zajisté především o to, aby svítil slovem i skutkem svým malým i velkým pacientům, svým spolupracovníkům, dospělým a ještě dospělejším. Svým slovem a skutkem napomáhal probouzet a rozvíjet

dobré a překonávat zlé. A to nejen u dětí. Tak učil také své studenty při rozsáhlé pedagogické práci. Pro ně též založil nadaci, z níž jsou odměňováni studenti psychologie za nejlepší diplomové práce.

Profesor Matějček vždy říkával: „Musíš se snažit vždy něco pořádného vykonat, byť by to bylo třeba co nejvícekrát se přitáhnout za zavěšenou tyč.“ Bylo vždycky milo v jeho přítomnosti. Svým dotykem a svým, pro něj tak typickým úsměvem utišoval bolest a utrpení těch, kteří za ním přišli, a i těch, které jen potkal.

Měl jsem to štěstí, že se mi dostalo daru být s ním, pracovat s ním, učit se od něj, těšit se z jeho přátelství i z obyčejné lidské radosti a jeho vlídného humoru.

Lidství Zdeňka Matějčka se naplnilo, cesta následovat jeho dílo však zůstává otevřena.

Zdeněk Matějček ve dvou letech

Jiří Hoskovec

Zdeňka Matějčka jsem znal z jeho vynikajících knih a článků, z četných diskuzí na Karlově univerzitě, společných se studenty, a ze zamyšlení, když jsme se potkávali mimo univerzitu. Bydlel na Kubánském náměstí v Praze nedaleko mého bytu. Někdy jsme se setkali, když se vracel z večerní přednášky, divadla či koncertu. Kulturní zážitky ho zaujaly stejně silně jako odborné poznatky. Jeho svěží duševní styl se neměnil ani během těžké nemoci ke konci života. Ze svého duchovního života rozdával vždy s vědomím otevřené budoucnosti. Usiloval o zdokonalení člověka. Vycházel z poznatku, že duševní vývoj dítěte začíná již před narozením a zakládá se na vzájemném vztahu rodičů. Kultivace výchovy dítěte v rodině byla jeho ústředním zájmem. Byl skvělým znalcem vývojových fází člověka. Zajímal se o celý běh života jedince, také o životní filozofii, která zahrnuje přesah individuální existence. Před smrtí mi, s laskavostí jemu vlastní, vysvětlil možnosti odborného a smysluplného uplatnění po sedmdesátce. Zůstává mi učitelem a přítelem.

S bratrem Mirkem

Josef Langmeier

Zdeněk byl mým celoživotním přítelem, sdílel jsem s ním prakticky celou svou profesní dráhu, přestože jsme jen krátce pracovali na stejném pracovišti. Jeho úmrtím ztrácíme nejen předního odborníka, ale především dobrého a laskavého člověka. ä

ä Naše přátelství vzniklo v tehdejším Sociodiagnostickém ústavu v Praze v roce 1949, kdy byl ke mně – jako „zkušenému kolegovi“ (měl jsem za sebou již celý jeden rok klinické praxe) přidělen jako „elév“ na zaučení. Přestože jsem po třech letech (v roce 1952) odešel za prací do Havlíčkova Brodu, dále jsme úzce spolupracovali a brzy vyšla naše první společná kniha Člověk známý neznámý. Následovala Psychická deprivace v dětství (celkem 3 česká vydání, dále vydání anglické, německé a ruské), řada odborných článků i dvě další monografie. Na společném pracovišti jsme se však znovu sešli až v 70. letech v rámci ILFu. Zdeněk

byl vždycky plný energie a zářil laskavým humorem, kterým dokázal oživit všechny „společenské události“ pracoviště, které trefně komentoval slovem volným i vázaným. Stejně nezapomenutelné jsou pro mě ovšem i setkání soukromá – naše společné cesty i společně s rodinami strávená dovolená. Bude nám chybět.

Zdeněk Matějček v sedmnácti letech na obraze od slečny Raphaelové

Michal Šmolka

Psal se září 2002, kdy jsem osobně poznal pana profesora Matějčka. Na Psychologických dnech v Olomouci jsem jej požádal o podpis do jeho nové knížky. Udělal si na mě trochu času a povídal si se mnou. Byl jsem tehdy v maturitním ročníku a řekl mu, že bych se dále rád věnoval psychologii. V jeho věnování se tak objevilo: „Na památku a na cestu do psychologie moc srdečně připisuje Zd. Matějček“. Právě srdečnost na mě z něj v tomto i dalších našich kontaktech přímo číselala. Jak rád jsem byl, když jsem mohl ještě v průběhu toho roku několikrát zajít na jeho přednášky. Vždy mne nabíjely pozitivní energií.

Cesta do psychologie, kterou mi ve věnování popřál, byla pro mě rychlá. V zimním semestru 2003/04 jsem poctivě navštěvoval jeho přednášky již jako řádný student psychologie. Učebna byla vždy naplněna k prasknutí a v jejím čele pan profesor vlídně, laskavě, a přesto odborně povídal o kasuistikách, které měl i tehdy vždy čerstvě donesené ze své praxe.

Píše se podzim roku 2004 a my se dozvídáme, že jeho loňské přednášky u nás na katedře byly poslední. Pan profesor bude i nám studentům moc chybět.

Ráno po maturitním večírku (1941) se spolužákem Ladislavem Khollem.

Stanislav Štech

Vzpomínka studentská je z Krče. Sedím v první lavici na semináři z dětské psychodiagnostiky. Profesor Matějček obvykle sedával za stolem, ale občas si přisedl zepředu na onu první lavici. Živě si pamatuji na grif, který nám popisoval (všichni psychologové o něm samozřejmě vědí). Týkal se navázání kontaktu s dítětem, které komunikaci s psychologem vzdoruje. Držel v ruce klíče a náhle je schválně upustil z výšky právě přede mnou. Instinktivně jsem se je snažil zachytit, aby nespadly a mohl jsem mu je podat. A on jakoby nic pokračoval a sdělil nám tím tu nejpřirozenější věc na světě. Pomoc v nesnázích je nejsamozřejmějším aktem v životě člověka tváří v tvář druhému.

Vzpomínka rodičovská je taky z Krče. Tentokrát jsem se s ním ovšem setkal v roli otce enuretického chlapce. Probíhala vyšetření a rozhovory. Pořád jsem čekal, kdy spolu probereme zvláštnosti dítěte a nějaké ty „figle“, jak na to. On ovšem nejvíc hovořil ke mně, protože věděl, že jde víc o mě než o syna. Popsal mi jeho přednosti a naznačil, že takový problém tedy opravdu vůbec není problém. Ten je spíš v mém vidění věci. Zprvu jsem byl rozmrzelý: přijdu si pro rady, a místo toho mi vykládá, že kluk je v pohodě a umí si solidně řešit své záležitosti. Teprve s odstupem jsem si uvědomil, jak je tohle zobecnitelné na celou řadu situací v životě.

Třetí vzpomínka je, smím-li to tak říci, kolegiální. V 90. letech jsem se u nás na katedře s profesorem Matějčkem setkával v různých komisích. Jednou jsme se setkali v době, kdy média omílala poněkud zjednodušeně téma násilí, šikany a agresivity mezi dětmi. Dodnes slyším jeho komentář, že by asi bylo třeba trochu diferencovat a odlehčit apokalyptický tón. Jeho připomínka, že dobře se poprat má taky svůj smysl, je mi dodnes metodologickým mementem při analýze „negativních jevů“.

Jaroslav Šturma

S panem profesorem Matějčkem jsem se poprvé setkal na samém počátku své psychologické cesty, v době, kdy jsem se rozhodoval o svém povolání a kdy se mi zdálo, že směr, kterým jsem se vydal (studium románských jazyků), je sice krásný, ale nedává to pravé naplnění. V té době vyšlo první vydání *Psychické deprivace v dětství* (1963) a v kinech se jako předfilm objevily *Děti bez lásky*.

Měl jsem jedinečnou příležitost vstoupit do jeho „renesanční psychologické dílny“: ten, kdo s dobrým úmyslem vešel, byl ihned zapojen do práce. Při pravidelných hospitacích, kdy jsem působil v roli psychologického učně a později tovaryše, jsem na vlastní kůži poznával to, co prof. Matějček hlásal svým životem: Psychologie je láska na celý život, lákavé dobrodružství poznání i specifická podoba služby člověka člověku. Vyžaduje hodně poznání, je tedy vědou, mistrovství se však dosahuje až každodenní vytrvalou věrnou prací jako při každém jiném poctivém řemesle, a to s nástroji docela jednoduchými: klient za klientem, rok za rokem, rodina za rodinou, nejprve děti, pak děti dětí, posléze vnoučata, a tak dál do mnoha tisíců. A nad to nade vše je k tomu, aby člověk byl dobrým psychologem, zapotřebí zvláštní jiskry ducha, intuice a tvořivosti, která tento obor povznáší i na umění. V tom všem byl prof. Matějček nedostižným mistrem. Však také je jednou z mála osobností, jež u nás vytvořily svou školu, má svoje následovníky a pokračovatele.

Zažil jsem jej za mnoha okolností, někdy i takových, jež byly náročné na lidskou integritu a osobní zralost, a moje svědectví jen potvrzuje to, jak skvělou osobností byl i do nepohody a jakým darem a oporou byl pro své přátele. Byl jsem při tom, když mu telefon zvěstoval zprávu o úmrtí jeho tatínka, zažíval jsem zblízka i to, jak se dokázal vyrovnávat s těžkostmi, jež pramenily z doby, v níž mu bylo prožít větší část života. Zažil jsem to, jak moudře reagoval na bezprostřední zprávy o vykradení chalupy, když přišel o mnohé, co jej spojovalo s jeho dětstvím a mládím, jak se vyrovnával s vážnými zdravotními zákroky. Jako by každá z dalších životních zkoušek jej jenom dále vnitřně zpevňovala a zároveň zjemňovala. Zakoušel jsem jej – svrchovanou autoritu světového formátu – v jeho ryzí pokoře a loajalitě ke svým představeným. Vždy zdůrazňoval, že vlastně nikdy nikoho neřídil a že měl na nadřazené obrovské štěstí. Byl to člověk, jemuž byla vlastní řečí bych systemická úcta k řádům rodiny i lidského společenství vůbec. Být mu představeným bylo jistě radostí a ctí. O tom by mohli vyprávět jeho šéfové, jako prim. Kučera a prim. Vodák, kteří jej již předešli. Vzpomínám, jak při oslavě Matějčkových padesátin jej právě prim. Kučera oslovil: „Milý pane doktore!“ a vyslovil díky straně a vládě, že jej stále můžeme nazývat naším milým panem doktorem, neboť jinak by už zajisté byl docentem. Další z jeho šéfů, prof. Dunovský, by nejspíš ale přidal i to, jak někdy dalo práci tomuto člověku, jenž nezasbíral hodnoty, jimiž žil, vytvořit za dané společenské situace prostor pro práci. Měl jsem to štěstí, že jsem jej na své psychologické cestě následoval a že jsem vstupoval na místa a do funkcí předznamenanych a předžitých jím: v dětské psychiatrické službě, v Institutu pro další vzdělávání lékařů. V té době musel každý samostatně působící pracovník mít za sebe připravenou „kádrovou rezervu“. Stal jsem se jí a když se mě pak ptali, kdo na moje místo, vždycky jsem říkal: prof. Matějček. Velmi mi záleželo na tom, aby vědění, kouzlo osobnosti a všestranná zkušenost mohly být obdarováním pro rodiče a děti i odbornou obec tak dlouho, jak jen to bude možné, a tak jsem se radoval z toho, že pokud mohl, měl u nás v Dětském centru Paprsku svůj vyhrazený den, kdy byl vyhledáván námi a mnoha dalšími potřebnými. Ostatně Paprsek vznikl i z jeho inspirace a s jeho osobní angažovanou podporou.

Své žáky neudržoval v závislosti, nýbrž povzbuzoval je k samostatnosti a hledání vlastních cest. Vzpomínám, jak jednou – uprostřed památného roku 1968 – mi řekl: „Odjíždím teď na tři měsíce do Ameriky, a tak ti to tady přenechávám.“ Byla v tom i důvěra a povzbuzení.

Dovedl se radovat z krásy všedních dní a z proměn přírody. Bylo-li mu dáno jít obdobím nepohody, když např. jej opouštělo zdraví, dokázal s neobyčejnou pokorou a skromností přijmout běh života a tento život vědomě naplňovat smyslem až do samého završení – v jeho případě nejde o konec, ale o dovršení a naplnění.

Lenka Šulová

Věděla jsem už delší dobu, že je pan profesor vážně nemocný, ale když jsem dostala smutnou zprávu a o tom, že zemřel, uvědomila jsem si jasně, že už nikdy neuslyším to jeho „pěkně vítám, paní Lenko“, což vždy spojil s nezapomenutelným gestem.

Známe se třicet let, zpočátku byl mým učitelem, později i kolegou, spolupracovníkem a přítelem. Jako svého učitele jsem ho však vnímala stále, protože se od něho bylo skutečně stále co učit. Když jsem docházela do Krče, ještě jako studentka stážovat na jeho pondělní ambulance, velmi mě oslovilo několik momentů, které si dovolím připomenout.

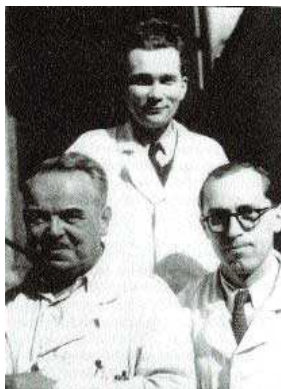
Jeho přístup k dětem. Držel je za ruku, oslovoval jménem, před vyšetřením dokázal s dítětem probrat jeho důležité nedávné zážitky. Menší děti vyšetřoval tak, že seděly na matčině klíně. Jednotlivé techniky znal vždy zpaměti, takže děti měly dojem rozhovoru a ne vyšetření.

Jeho přístup k rodičům. Stále nám všem zdůrazňoval, že je úplně jedno, co v rámci diagnostického vyšetření zjistíme, když to nebudeme umět sdělit rodičům tak, aby to nejen chápali, ale uvědomili si, jak důležitá je v celém procesu práce s dítětem jejich role, co všechno pro ně mohou udělat a jak. Pan profesor tohle sám uměl. S rodiči měl vždy dlouhý rozhovor, kdy jim vše pečlivě vysvětlil, probral s nimi situaci ze všech stran, odpověděl na jejich otázky, uměl z nich sejmut jejich častý pocit viny nebo bezmoci něco ovlivnit. Odcházeli většinou jako spojenci, připraveni bojovat za budoucnost svého dítěte spolu s ním.

Jeho přístup k nám žákům, a také často k zahraničním stážistům. Zcela samozřejmě nás zapojoval do vyšetření dětí. Když se mi to stalo prvně, byla jsem zcela šokována. Řekl jen „pokračujte kolegyně“ a odešel z místnosti. Tím mě ovšem pro budoucnost velmi obdaroval, protože jsem do příštího pondělí skutečně hltala vše o diagnostice dětí, abych už nemohla být tak zaskočena.

V srpnu mě pan profesor zavolal, abych si přijela pro med, který jsem od něho vždy měla. Když jsem však pro med přijela tentokrát, pochopila jsem, že se jeho zdravotní stav velmi zhoršil a že to bude vážný a moc smutný rozhovor. Během té rozmluvy se pan profesor snažil vzít na sebe roli toho silnějšího, co stále ještě do poslední chvíle pomáhá těm okolo. Dal mi nějaké drobné úkoly, řekl mi, co je třeba dokončit, udělat, předal mi spoustu materiálů, které užíval ve výuce, daroval knihovně katedry psychologie mnoho odborných knih.

Řekl mi: „Na mém životě bych nezměnil ani tečku.“ Vše, co chtěl udělat, udělal, vše, co chtěl ostatním říct, napsal nebo sdělil v tak mnohých krásných vystoupeních, rozloučil se s námi všemi nejen osobně, ale i svými závěrečnými Eseji. Mám pocit, jako by dokázal svou celoživotní pracovitost, znalosti, vůli, víru i přátelství, které tak velkoryse rozdával, ještě na závěr života úhledně srovnat a převázat stužkou. Ta stužka však pro mě nikdy nebude černá – smuteční.

Druhý den po promoci (s Oldřichem Řihou a Josefem Langmeierem).

Olga Zelinková

Nikdy jsem neměla to štěstí být přímým studentem pana profesora, účastnit se výuky. Tím intenzivněji a s přibývajícím věkem se stále větším obdivem jsem vnímala jeho přítomnost a reakce. Z mnoha vzpomínek vybírám ty, které jsou spojeny s kontaktem se zahraničními odborníky.

V roce 1996 jsem měla tu čest zúčastnit se s panem profesorem 5. Mezinárodního kongresu o dyslexii v Řecku. Marshall Raskind z Centra M. Frostigové uváděl kasuistiku dospělého jedince ve věku 33 let. Popisoval jeho stav při příchodu do institutu, kdy ve věku 8 let nečetl ani nepsal. V současné době má ukončené středoškolské vzdělání a žije s rodiči. Přítomní se pochvalně vyjadřovali o práci Centra. Drake Duan, významný americký neurolog, se otočil k panu profesorovi s otázkou: „Co ty, Zdeňku, na to?“ Pan profesor s úsměvem pochválil práci Centra a všechny přítomné překvapil otázkou: „To je úspěch, když mladý muž žije s rodiči, nemá partnerku, nemá děti? To je spíše zvláštní.“ Následovalo několik vteřin ticha. Pan profesor viděl věci a jevy v souvislostech. Nade všemi čísly byl člověk.

V posledních letech se zahraničních konferencí o dyslexiích nezúčastňoval. Na všech jsem zažívala stejný scénář. Na jmenovce bylo pod jménem uvedeno „Czech Republic“. Kolemjdoucí zavadil pohledem o jmenovku a reagoval: „Olga, co dělá Zdeněk Matějček?“ Paní Marcia Mann připojila k pozdravení nadšené vyznání, ve kterém všem přítomným v okruhu desítek metrů sdělovala, že Zdeněk, který ji několik dní provázel po Praze v době totality, je nejlepší člověk na světě.

Pan profesor v sobě vzácným způsobem spojoval hluboké teoretické znalosti, zkušenosti a lidský přístup. Pro nás i celý svět je jeho odchod nenahraditelná ztráta.

Jarmila Koluchová

Právě před půl stoletím jsem začínala jako psycholožka na dětském oddělení psychiatrické kliniky v Olomouci. Klinická psychologie byla tehdy v počátcích svého vývoje, a tím více to platilo o dětské klinické psychologii. Bylo nás jen několik, všichni jsme se znali, vyměňovali si zkušenosti a pomáhali si. My, tehdy úplně mladí, jsme měli Zdeňka Matějčka, trochu staršího i zkušenějšího, svého učitele a přítele. V jeho široké oblasti odborných aktivit vystupoval do popředí zájem o děti žijící mimo vlastní rodinu. Na tomto poli jsem se s ním nejvíce setkávala. Oba jsme prováděli dlouhodobé výzkumy deprivovaných dětí, snažili se obohatit teorii a ovlivňovat praxi.

Profesor Matějček měl k Olomouci blízký vztah. Nechyběl ani na jedné ze šesti olomouckých celostátních konferencí o náhradní rodinné péči, jeho referáty patřily vždy ke stěžejním. Rád jezdil do Olomouce i na jiné akce; jeho osmdesátiny s ním oslavili všichni účastníci Psychologických dnů v září 2002.

Naposledy jsem s ním telefonicky hovořila koncem září. Děkovala jsem mu za jeho Psychologické eseje; moc mě potěšilo, že jsem mezi jeho blízkými, kterým knihu daroval. Byl jako vždy přívětivý, srdečný, o svém zdravotním stavu hovořil vyrovnaně, jako to vyznívalo z jeho „Pánu Bohu poručíno“. Slíbila jsem mu napsat, až knížku přečtu. Četla jsem se zaujetím, s radostí z názorového souznění, vynořovaly se vzpomínky na „mnohé společné snahy a zápasy“ - jak mi to napsal do věnování jedné své knihy. Dopis plný obdivu Psychologických esejů jsem dopsala v den, kdy jejich autor zemřel. Matějčkova kniha z konce jeho kariéry je nejen moudrým shrnutím a zamyšlením, ale především poselstvím, jak může psychologie sloužit dobrému, dávat lidem naději a radost ze života.

Poslední rozloučení se Zdeňkem Matějčkem 5. 11. 2004 ve velké síni Strašnického krematoria v Praze.

